ROCZNIKI PSYCHOLOGICZNE
Tom XIII, numer 2 – 2010

Susan S p r e c h e r, Amy W e n z e l, John H a r v e y (red.), *Handbook of relationship initiation*, New York: Psychology Press 2008, ss. 577

O ile tematyka dotycząca relacji interpersonalnych nie należy do najnowszych zagadnień podejmowanych w literaturze psychologicznej, o tyle mechanizmy i przeżycia towarzyszące osobom w początkowej fazie nawiązywanych przez nie relacji stanowią bez wątpienia wątek oryginalny, stosunkowo mało poznany i z tego względu zasługujący na naukową refleksję. Susan Sprecher, Amy Wenzel i John Harvey, świadomi roli, jaką może odgrywać wczesny etap relacji w jej późniejszym rozwoju lub zakończeniu, zaprosili do współpracy 58-osobowy zespół amerykańskich, kanadyjskich i nowozelandzkich psychologów, celem podsumowania dotychczasowych osiągnięć teoretycznych i empirycznych na ten temat oraz wskazania sugestii pod przyszłe badania. Owocem podjętych działań okazała się prawie 600-stronicowa książka, opublikowana przez wydawnictwo Psychology Press w 2008 roku, pod znamiennym tytułem *Handbook of relationship initiation*.

Jak podkreślają redaktorzy wydania w przedmowie do tego pierwszego „wczesnorelacyjnego kompendium", wśród pytań, które ukierunkowywały prace autorów w realizacji projektu, znalazły się przede wszystkim trzy: (1) Co mamy na myśli, gdy mówimy o początkowej fazie relacji międzyosobowej? (2) Czy termin ten jest ogólnie przyjęty i czy próby jego zdefiniowania są konieczne? (3) Jakie aspekty odróżniają relacje interpersonalne we wczesnym stadium ich rozwoju od tych, które zwykle doświadczane są na etapie ich ekspansji lub finalizacji? Próbę odpowiedzi na te i inne pytania zaprezentowano w książce. Składa się ona z siedmiu części tematycznych obejmujących ogółem 27 rozdziałów.

Istotą pierwszego, czyli wstępnego bloku jest przedstawienie różnych teoretycznych perspektyw ułatwiających zrozumienie czynników, które charakteryzują spotkania międzyosobowe w ich fazie „inauguracyjnej". W pierwszym rozdziale, Carrie A. Bredow, Rodney M. Cate i Ted L. Houston, proponują tak zwany model początków relacyjnych ("A model of relationship beginnings"), który umożliwia analizę rozwoju relacji przez pryzmat motywów, jakimi mogą kierować się uczestnicy interakcji. Beverley Fehr porusza tematykę dotyczącą procesu formacji przyjaźni, co w kontekście badań nad relacjami romantycznymi i rodzinnymi, które do tej pory cieszyły się wśród psychologów największą popularnością, stanowi wyjątek niezwykle interesujący. Autorka opisuje wybrane czynniki mające decydujący wpływ na kształtowanie się związków przyjacielskich (środowisko, czynniki sytuacyjne, cechy indywidualne oraz czynniki interpersonalne), podkreślając konieczność ich współwystępowania, aby prawdziwa przyjaźń mogła się rozwinąć i trwać. David P. Schmitt tłumaczy początki relacji międzyosobowych z perspektywy ewolucyjnej, wskazując, iż system wyboru partnerki lub partnera w relacji roman-

tycznej może być uzależniony od długo- lub krótkoterminowych planów życiowych. W przypadku zamiarów długoterminowych mamy do czynienia z decyzjami ukierunkowanymi na małżeństwo i trwałość więzi, natomiast strategie krótkoterminowe wskazują na tymczasowość i pobieżność relacji. Gary Creasey i Patricia Jarvis zwracają uwagę na rolę, jaką doświadczenie przywiązania odgrywa na etapie zawierania bliskich relacji interpersonalnych. Autorzy, odwołując się do rezultatów pochodzących z różnych badań empirycznych, potwierdzają, że motywacje towarzyszące osobom w nawiązywaniu nowych związków zależą często od ich indywidualnych potrzeb oraz od wyobrażeń, jakie mają na temat relacji.

Druga część książki stanowi przegląd pięciu artykułów odnoszących się do procesu inicjowania relacji międzyosobowych. Jak nietrudno zauważyć, już sam tytuł tej sekcji wydaje się jednocześnie interesujący i intrygujący. O ile bowiem początkowa faza relacji nasuwa skojarzenia dość epizodycznego i krótkiego okresu czasowego, po którym następuje właściwy i znacznie dłużej trwający rozwój relacji, o tyle redaktorzy zdecydowali się nazwać „procesem" ten krótki i początkowy etap, nadając mu tym samym duże znaczenie w kompleksowym spojrzeniu na przebieg relacji. Nie jest to zatem marginalne stadium i nieznaczący element całości, lecz istotny wstęp, od którego może zależeć przyszły charakter związku. Michael R. Cunningham i Anita P. Barbee, nie pomniejszając roli wyrażeń słownych, uważają zachowania niewerbalne za swoiste „preludium", stosowane w początkowej fazie relacji, zwłaszcza natury romantycznej. Według autorów, flirtowanie i zaloty poprzedzające nierzadko związki romantyczne, stanowią swego rodzaju „organizacyjną heurystykę", na którą składają się: pragnienie spotkania; przyciągnięcie uwagi; decyzja i podejście do drugiej osoby; rozmowa (wyjątek słowny) i ponowne wartościowanie; dotyk i synchronizacja ruchowa. Z kolei Lenne K. Knobloch i Laura E. Miller podejmują tematykę niepewności kognitywnej i behawioralnej – jako nieodłącznego elementu charakteryzującego większość relacji międzyosobowych w ich początkowej fazie. Podobny wątek proponują Walid A. Afifi i Alysa A. Lucas, którzy traktują poszukiwanie informacji o innej osobie jako jedną z ważnych technik przydatnych do redukcji niepewności oraz prowadzących do ewentualnej decyzji o kontynuowaniu relacji. Valerian J. Derlega, Barbara A. Winstead i Kathryn Greene zgłębiają tematykę samoujawnienia (*self-disclosure*), określając, w jakim stopniu czynniki związane z pochodzeniem interlokutorów (kultura, osobowość, płeć) i rodzajem stosowanej przez nich komunikacji (spotkanie „twarzą-w-twarz" *versus* spotkanie *via* Internet) wpływają na ich otwartość i zdolność do wyjawienia informacji o sobie. Serię drugą zamyka praca Laury K. Guerrero i Paula A. Mongeau'a traktująca rzadko badaną tematykę przejścia (*transition*) z poziomu relacji przyjacielskiej na poziom relacji romantycznej, którego dynamika różni się znacząco od związków budowanych przez osoby nieznajome.

Trzecią serię, poświęconą różnym kontekstom sprzyjającym lub utrudniającym rozwój relacji, otwiera artykuł autorstwa Ximeny B. Arriaga, Christophera R. Agnewa, Nicole M. Capezza i Justina J. Lehmillera na temat wpływu społecznych i fizycznych czynników na pierwszą fazę relacji międzyosobowych. Na uwagę zasługuje też praca Paula W. Eastwicka i Eli J. Finkel, którzy dokonują interesującej analizy zjawiska znanego jako *speed-dating*, uważając je za nowy i obiecujący paradygmat w badaniu początkowego etapu relacji ukierunkowanych na romantyczny *happy end*. Katelyn Y. A. McKenna (Yael

Kaynan), porównując tradycyjny sposób zawierania znajomości za pomocą spotkań „twarzą-w-twarz" z formami komunikacji *online*, podkreśla rolę słowa oraz fenomen wczesnego, głębszego i wzajemnego samoujawnienia w spotkaniach poprzez Internet, co niewątpliwie wnosi wiele nowych informacji o kształtowaniu się relacji w wirtualnym świecie. Ostatni artykuł z tej serii przedstawiają Susan Sprecher, Pepper Schwartz, John Harley i Elanie Hatfield, poruszając kwestię nawiązywania relacji romantycznych za pomocą tzw. *BusinessofLove.com sites*, czyli stron internetowych ułatwiających osobom samotnym odnalezienie swojej „drugiej połowy" (*online dating match*). W związku z rosnącym zainteresowaniem i licznymi kontrowersjami narastającymi wokół tego sposobu inicjowania relacji, autorzy zachęcają psychologów do podjęcia bardziej systematycznych i dogłębnych badań nad czynnikami wpływającymi na jakość relacji zawieranych w cyberprzestrzeni.

Czwarta część książki rozpoczyna serię artykułów, których zasadniczym przedmiotem są emocje przeżywane w początkowej fazie relacji. William G. Graziano i Jennifer Weisho Bruce dokonują przeglądu bogatej literatury przedmiotu pod kątem atrakcyjności fizycznej w relacjach romantycznych. Wśród wielu istotnych zagadnień autorzy zajmują się wpływem zachowań o charakterze dominującym, prospołecznym i ugodowym na atrakcyjność kobiet i mężczyzn, podkreślając przy okazji ciekawe różnice występujące między płciami. Podobną kwestię podejmują Susan Sprecher i Diane Felmlee, z tą jednak różnicą, że autorki opisują zagadnienie atrakcyjności w świetle metody zwanej *insider perspective*. Perspektywa ta opiera się na tym, co osoby badane mówią i jakie mają przekonania na temat atrakcyjności, dzięki czemu możliwe jest wyodrębnienie czynników, które w ich ocenie odgrywają największą rolę w procesie wybierania przez nich atrakcyjnego partnera lub atrakcyjnej partnerki. Kolejny artykuł, tym razem Arthura Arona, Helen E. Fisher, Grega Stronga, Bianki Acevedo, Suzanne Riela i Irene Tsapelas, dotyczy zakochania – tematyki nie tylko interesującej i złożonej, ale również istotnej w rozwoju relacji romantycznych. Oprócz aspektów tradycyjnie poruszanych przy okazji opisywania zakochania, autorzy przedstawiają wzajemnościowe i kulturowe przyczyny pozytywnych i negatywnych efektów tego zjawiska. Susan S. Hendrick i Clyde Hendrick, nawiązując w głównej mierze do wyników własnych badań empirycznych, podkreślają znaczenie współwystępowania satysfakcji, miłości i szacunku we wstępnej fazie relacji romantycznej jako predyktorów udanej relacji w dalszych etapach jej rozwoju. Czwartą sesję kończy artykuł Sandry Metys i Sylvi L. Mikucki, poświęcony przeżywaniu i wyrażaniu emocji w początkach relacji romantycznych. Jak wynika z analizy autorek, inicjowaniu relacji międzyosobowej nie towarzyszą jedynie „świetlane" emocje, takie jak radość, szczęście czy zadowolenie, ale również „ciemne" i mniej korzystne, jak zakłopotanie, nieśmiałość, niepewność, smutek, przykrość, strach, zazdrość, zawiść i złość.

W piątej części poruszane są kwestie problematyczne związane z początkami relacji międzyosobowych. Elizabeth L. Paul, Amy Wenzel i John Harvey proponują refleksję na temat tzw. układów bez zobowiązań (*hookups*), charakteryzujących się najczęściej brakiem zaangażowania uczuciowego i planów na przyszłość. Autorzy wyjaśniają, jakie konsekwencje mogą mieć tego typu luźne związki, zwłaszcza w przypadku młodych ludzi, dla późniejszego budowania przez nich trwałych relacji. Mark A. Fine, Tina A. Coffelt i Loreen N. Olson przedstawiają temat nawiązywania nowych relacji roman-

tycznych w następstwie rozwodu lub innych form rozpadu związku (*relationship dissolution*), analizując w szczególności czynniki czasowe, kontekstualne, decyzjonalne, relacyjne, procesualne, znaczeniowe i różnicujące (ze względu na rasę, płeć, wiek i status ekonomiczny). Artykuł Williama R. Cupacha i Briana H. Spitzberga stanowi interesujące spojrzenie na kwestię związków dysjunktywnych (*disjunctive relationships*), w których występuje brak wzajemności oraz wspólnych dążeń i oczekiwań co do poziomu intymności przeżywania relacji, skutkujące zwykle negatywnymi emocjami i niską satysfakcją. Amy Wenzel i Todd B. Kashdan koncentrują uwagę na wpływie lęku społecznego i depresji na jakość relacji międzyosobowych, zarówno w ich początkach, jak i dalszym przebiegu, proponując wybrane typy interwencji (behawioralna, kognitywna i międzyosobowa) celem polepszenia społecznego funkcjonowania osób dotkniętych wymienionymi zaburzeniami.

Szósta część książki dotyczy procesów poznawczych, przekonań i wspomnień związanych z inicjalną fazą relacji interpersonalnych. Lindsay Custer, Diane Holmberg, Karen Blair i Terri L. Orbuch opisują narrację jako uprzywilejowaną technikę nie tylko badania doznań właściwych dla początków relacji, ale również nadawania sensu doświadczeniom i łączenia ich w spójną całość. Na szczególną uwagę zasługuje analiza narracji pod kątem płci narratorów, ich przynależności etnicznej oraz charakteru związku (tradycyjny *versus* mniej tradycyjny). C. Raymond Knee i Amber L. Bush zgłębiają tematykę przekonań i ich wpływu na rozwój relacji, podkreślając, iż rodzaj poglądów i ideałów warunkuje rodzaj interpretacji zdarzeń. I tak, przekonania romantyczne z reguły prowadzą do bardziej pozytywnego, optymistycznego i ufnego przeżywania pierwszej fazy relacji, w przeciwieństwie do przekonań dysfunkcyjnych, które prowadzą do negatywnych przeżyć. Podobną problematykę podejmują w swoim artykule Sisi Tran, Jeffry A. Simpson i Garth J. O. Fletcher. Jak wynika z przeprowadzonych przez nich badań, to, kiedy, w jaki sposób i dlaczego ludzie wchodzą w bliskie relacje, zależy w dużym stopniu od tego, jakie mają wyobrażenie potencjalnego partnera lub partnerki, a zatem – jaki „idealny standard" towarzyszy im w jego lub w jej wyborze. Glenn D. Reeder analizuje temat atrybucji, czyli percepcji dotyczącej celów i motywów, jakimi kierują się inni, podejmując decyzję o nawiązaniu relacji. Według autora, znaczącą rolę w związkach międzyosobowych odgrywają nie tylko nasze własne przekonania, ale także nasza wiedza o przekonaniach osób, z którymi chcemy zawrzeć znajomość.

Siódmą część stanowi wyczerpująca praca Daniela Perlmana, będąca jednocześnie autorskim podsumowaniem artykułów zaprezentowanych w książce. Na uwagę zasługuje umiejętnie dokonana synteza dotychczasowego dorobku wraz z interesującymi propozycjami do wykorzystania w kolejnych badaniach naukowych poświęconych początkom relacji międzyosobowych. Wskazania dotyczą dziesięciu obszarów: (1) położenie akcentu na badaniu pierwszej fazy relacji; (2) rozwinięcie istniejących już badań; (3) troska o bardziej zróżnicowany dobór próby, wykraczający poza sztampowe analizy grup studentów; (4) wzbogacenie badań o nowe ujęcia metodologiczne; (5) zwrócenie uwagi na różnego rodzaju relacje międzyosobowe, nie tylko romantyczne; (6) studiowanie czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na relacje; (7) rozwinięcie badań rozwojowych i porównań podłużnych; (8) opracowanie nowych ujęć teoretycznych;

(9) analizowanie czynników nieświadomych; (10) użycie zdobytej wiedzy w rozwiązaniach praktycznych, takich jak psychologia wychowawcza czy psychoterapia.

Przedstawiony przekrój artykułów, napisanych przez wiodących naukowców w dziedzinie psychologii relacji, zwłaszcza w jej początkowej fazie, stanowi obszerne kompendium wiedzy dla wszystkich, którzy są zainteresowani tym, jak dochodzi do pierwszego spotkania między dwojgiem osób oraz jak każda z nich odnajduje siebie i drugą osobę w kontinuum pierwszych spotkań. Z uwagi na niepowtarzalność „osobowości" rozpoczynających relację i złożoność warunków, w jakich się ona realizuje, nie sposób uchwycić wszystkich istotnych czynników wpływających na jakość nowego, rodzącego się związku. Tym bardziej na uznanie zasługuje rzetelna analiza istniejącej literatury przedmiotu, połączona z profesjonalną syntezą oraz wskazaniem nowych perspektyw badawczych dla tej zajmującej i wciąż obiecującej dziedziny ludzkiego doświadczenia.

Małgorzata Szcześniak
Pontificia Facolta' di Scienze dell'Educazione, Auxilium

SPRAWOZDANIE Z "INTERNATIONAL CONFERENCE ON BEHAVIORAL, COGNITIVE AND PSYCHOLOGICAL SCIENCES" SINGAPORE, 26-28 LUTEGO 2010 ROKU

Głównym organizatorem konferencji był International Association of Computer Science and Information Technology (IACSIT; http://www.iacsit.org/). Misją stowarzyszenia jest organizacja różnych form współpracy ekspertów, głównie naukowców, których zainteresowania leżą na styku teorii i praktyki współczesnych technologii informatycznych oraz reprezentowanych przez nich specyficznych dziedzin wiedzy. Stowarzyszenie ma charakter interdyscyplinarny, czego wyrazem jest m.in. to, że łączy ono w sobie 36 różnych towarzystw naukowych, reprezentujących środowiska matematyków, fizyków, inżynierów, elektroników, a także ekonomistów, ekspertów w zakresie zarządzania i organizacji oraz przedstawicieli nauk społecznych i humanistycznych. Właśnie Social Science and Humanities Society (SSHS; http://www.iacsit.org/society/sshs.htm) było bezpośrednim organizatorem singapurskiej konferencji Behavioral, Cognitive and Psychological Sciences (BCPS).

Towarzystwo SSHS logistycznie działa w taki sposób, że w tym samym miejscu i czasie organizuje nie jedną, ale kilka odrębnych konferencji, których problematyka mieści się w ramach jego działalności statutowej. W pod koniec lutego 2010 roku w Singapurze, oprócz konferencji psychologicznej (BCPS), odbywały się jeszcze cztery inne, poświęcone zagadnieniom dotyczącym nauk humanistycznych, historycznych i społecz-